

державного управління. 2015. № 2. – С.24-30.; 14. Ходаков В. Е., Соколова Н. А., Крючковский В. В. *Природно-климатические факторы и развитие социально-экономических систем: Монография.* Херсон: Гринь Д.С., 2015. 344 с.; 15. Plotnicow L. *Strangers to the city.* Pittsburg, 1971, p. 11.

314.113(100)

ДЕМОГРАФІЧНА ПОЛІТИКА В КРАЇНАХ СВІТУ: СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ЗАХОДИ

О. А. Федій

fedy.alexander@gmail.com

*кафедра географії та методики її навчання, Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка, г. Полтава, Україна*

К. О. Грінько

vtatusenko@gmail.com

*студентка IV курсу історичного факультету спеціальності «Географія», Полтавський
національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, г. Полтава, Україна*

Розвиток сучасного світу залежить від кількісних та якісних параметрів життєдіяльності населення. Оцінка чисельності населення та його вплив на економіку, соціальну сферу має в наукових колах неоднозначні підходи. Але більшість демографів наголошують про необхідність регулювання чисельності населення в окремих країнах та світі в цілому.

Демографічна політика – це цілеспрямована діяльність державних органів та інших соціальних інститутів у сфері регулювання процесів відтворення населення. Вона покликана впливати на формування бажаного для суспільства режиму відтворення населення, збереження або зміни тенденцій у сфері динаміки чисельності і структури населення, темпів їх змін, динаміки народжуваності, смертності, сімейного складу, внутрішньої і зовнішньої міграції, якісних характеристик населення. Демографічна політика ґрунтується на комплексі різних заходів: законодавчих, економічних, виховних і пропагандистських. В економічно розвинутих країнах здійснюється виключно економічними заходами і спрямована на стимулювання народжуваності.

Демографічні процеси в сучасному світі розглядаються як складова найважливіших глобальних проблем. На глобальному рівні виділяють два типи демографічних проблем – «демографічний вибух» та «демографічна криза», що пов'язані із двома типами відтворення населення (рис. 1).

У країнах першого типу відтворення населення переважає демографічна політика, спрямована на підвищення народжуваності та природного приросту населення. У деяких країнах, де сильні позиції католицької церкви (наприклад, в Ірландії, Польщі) за її вимогам останнім часом в парламентах обговорюються закони, що передбачають кримінальну відповідальність для жінки, що перервала вагітність і лікаря, який зробив аборт. Прикладами країн, які проводять активну демографічну політику, можуть служити Франція чи Німеччина. Більшість країн другого типу відтворення в останні десятиліття

стало здійснювати демографічну політику, спрямовану на скорочення народжуваності та природного приросту населення. Мабуть, найбільші зусилля в цьому відношенні докладають дві найбільші країни світу – Китай та Індія [1; 2].

Рис. 1. Напрями демографічної політики

Широка кампанія з регулювання народжуваності в Китаї, що отримала назву «Одна сім'я – одна дитина», розгорнулася з 1979 року. У 2013 році китайська влада пом'якшила правило, дозволивши сім'ям мати двох дітей у разі, якщо один із батьків був єдиною дитиною в сім'ї. У 2015 році цей закон був відмінений по всій країні. До цього більшість міських пар могли мати тільки одну дитину, а сім'ям, які живуть у селах, дозволяли мати двох дітей, якщо первістком була дівчинка. Противники політики стримування вказують на посилення гендерного дисбалансу, називаючи його одним із найбільш катастрофічних результатів демографічного обмеження.

Демографічна політика в Індії проходить під схожим девізом: «Мала сім'я – щаслива сім'я». В другій половині століття Індії відбувається демографічний вибух, а у 1999 році її чисельність населення досягла позначки в 1 млрд. осіб. Щорічно у Індії народжуються приблизно 25 млн. немовлят.

Арабо-мусульмаські країни Азії та Північної Африки не надають важливого значення питанням розробки і реалізації заходам щодо регуляції чисельності населення. Важливу роль відіграє релігія, що суворо засуджує

обмеження народжуваності та визначає суспільний статус чоловіка за кількістю дітей його сім'ї, адже рішення про народження дитини тут традиційно приймає чоловік, а не жінка. Туніс, Алжир, Єгипет, Марокко, Туреччина – країни ісламського регіону, що проводять інтенсивну демографічну політику.

Латинська Америка має високу народжуваність, навіть по міркам «третього світу» (за винятком Уругваю та Аргентини, де показники народжуваності були ближче до європейських).

Демографічна ситуація в Європі досить тривожна. Сучасні заходи демографічної політики Франції роблять істотний вплив на матеріальне становище сімей з дітьми. Базову допомогу на дитину призначається всім особам, що проживають у Франції та мають не менше двох дітей, незалежно від громадянства, на їхніх дітей у віці до 20 років, що проживають в країні. Розмір допомоги диференційований залежно від кількості дітей.

Політика Уряду Швеції спрямована на створення економічної самостійності жінок у шлюбі – кожна жінка має реальні можливості заробітку [6, с. 60]. На кожную дитину до 18 років виплачується допомога в розмірі 800 шведських крон на місяць. Велика увага приділяється в Швеції проблем планування сім'ї та сексуальної освіти молоді. В Італії однією з цілей демографічної політики є поліпшення становища жінок і турбота про сім'ю. Допомоги сім'ям виплачуються залежно від доходу. Розмір допомоги пропорційний доходу сім'ї та прямо пропорційний кількості членів сім'ї. Учням виплачується допомога до 25 років [5, с. 38].

У Німеччині, наприклад, для отримання допомоги на дитину достатньо, щоб один з батьків платив податки в даній країні. Розмір допомоги у більшості країн Євросоюзу залежить від віку дитини. При цьому тільки в Данії розмір допомоги зменшується зі збільшенням віку дитини. В інших країнах він збільшується. Поряд з цим у багатьох країнах є додаткові виплати для малолітніх дітей.

Демографічна політика в США виражена найменш чітко, в той час фактично створені умови для значного імміграційного приросту населення, а також застосовуються заходи податкової підтримки сімей з дітьми та різні регіональні і корпоративні програми сімейної політики. Тут менш гостра, ніж у Європі, проблема постаріння населення [3; 4].

В Україні зменшення чисельності населення через високі показники смертності і низькі показники народжуваності набула гострої демографічної кризи. Слід зазначити, що жодні демополітичні ініціативи не матимуть успіху без стабілізації соціально-економічної ситуації в країні, підвищення рівня життя населення, здійснення реальних кроків у вирішенні таких проблем як забезпечення сімей з дітьми житлом, подолання корупції у сфері освіти й охорони здоров'я та інших. В умовах значного зниження народжуваності, зростання смертності та погіршення здоров'я необхідно докласти максимальних зусиль для збереження населення України. Це має бути основним змістом демографічних стратегій держави сьогодні з комплексом заходів у законодавчій, економічній, освітній сферах.

Список використаних джерел: 1. Безуглий В. В. Економічна і соціальна географія зарубіжних країн: навчальний посібник для студентів вузів / В. В. Безуглий. – К.: Академія, – 2007. – 704 с.; 2. Гудзеляк І. Географія населення: Навчальний посібник / І. Гудзеляк. – К.: Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 232 с.; 3. Максаковский В. П. Демографічна криза в сучасному світі // Географія ПС.– 2011. – №23.– С. 38–40.; 4. Прибіткова І. М. Основи демографії: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. / І. М. Прибіткова.– К., –128 с.; 5. Соціально-економічна географія світу: Загальна частина / За ред. С. П. Кузика. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1998. – С. 100–133, 204–205.; 6. Ушкалов І. Демографічне сьогодення і майбутнє Європи // МЕ і МО.– 2011. –№6. – 150 с.

УДК 556.537

ПРО МОЖЛИВІСТЬ СУДНОПЛАВСТВА НА РІЧКАХ ПОЛТАВЩИНИ

В. Г. Смирнова

virasmirnova0660@gmail.com,

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава, Україна

В. С. Чирвона

vitally02ch@gmail.com

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава, Україна

Інтеграція України до Європейського світу може здійснюватися також через інтеграцію українських внутрішніх водних шляхів до європейської системи, яка сприятиме забезпеченню кращих зв'язків між основними промисловими та сільськогосподарськими центрами, відкриттю нових можливостей для туристичного потенціалу країни, поліпшенню соціально-економічних умов для населення, у тому числі через створення нових робочих місць. Тому дуже привабливим було б здійснення судноплавства на Дніпрі та його лівобережних притоках у межах Полтавської області.

Варто нагадати, що судноплавство – це плавання суден водними шляхами, а внутрішні водні шляхи (ВВШ) – це річки, озера, водосховища, канали та інші водойми [2]. На більшості магістральних ВВШ гарантовані глибини перевищують 1,6 м, а на Дніпрі – 3,65 м. На середніх річках гарантовані глибини – 0,65-1,7 м. [7]. ВВШ на річках України мають необхідне навігаційне обладнання для безперешкодного та безпечного судноплавства – систему берегових і плаваючих знаків тощо.

Найбільшою судноплавною рікою у Полтавській області є ріка Дніпро. Судноплавство по Дніпру відомо ще з XVI ст. Здавна воно здійснювалось на байдаках, барках, берлінах, галерах, дубах і плотами. Перші пароплави на Дніпрі з'явилися у 1823 р. До того часу відносять і заснування одного з найстаріших і найбільших річкових портів – м. Кременчук. Це було місце перевантаження різноманітних вантажів: зерна, лісу, солі тощо, що прямували вверх до м. Києва і вниз до Чорного моря [1]. Кременчуцький порт мав два пасажирські вокзали та 8 причалів на р. Дніпрі, р. Сулі та р. Ворсклі. Вже у 1854 р. пасажирські перевезення Дніпром за маршрутом Київ – Кременчук –